

FAMILIE WELTEVREE

Lessenserie over de Verzorgingsstaat

Fatima Bouaali, Eveline Dijkdrenth, Manon Euverman, Susan Meulenbroek-Bulthuis,
Lukas Schoonhoven

Universiteit Twente 2012

Inhoudsopgaven

Verantwoording	3
De Familie Weltevrete	5
1 Waarom werken we?	7
2 De sociale partners	11
3 Van nachtwakersstaat naar verzorgingsstaat	15
4 Sociale doelstellingen	20
5 De sociale zekerheid geregeld	25
6 De verzorgingsstaat staat onder druk	30
7 De toekomst van de verzorgingsstaat	32
Bronnen	35

Verantwoording

Onze keuzes en opzet van de lessenserie

Inleiding

Als onderdeel van onze master docent Maatschappijleer aan de Universiteit Twente volgden wij het vak vakdidactiek. Voor een college over het gebruik van casussen in een les hebben wij een lessenserie ontwikkeld waarbij een familie centraal staat.

Wij hebben de keuze gemaakt om deze lessenserie te koppelen aan het handboek en werkboek Thema's Maatschappijleer (Linthorst, et al. 2007). Deze methode wordt op de meeste scholen gebruikt, maar er bestaat geen docentenhandleiding van. Met deze lessenserie wilden wij daar ook in voorzien. De lessenserie is gekoppeld aan de hoofdstukken en paragrafen van het thema Verzorgingsstaat omdat dit thema door leerlingen vaak als taai wordt ervaren.

Voor deze lessenserie hebben wij het artikel van McNergey et al. (1999), over het gebruik van casussen in de les, als uitgangspunt genomen. McNergey et al. geven aan dat er een positieve relatie bestaat tussen de betrokkenheid van een leerling en hun leergedrag (McNergey et al. 1999). Eén manier om betrokkenheid te creëren bij leerlingen is een lessenreeks vorm te geven aan de hand van een casus of verhaal. Wij hebben er daarom voor gekozen om een familie te gebruiken waaraan per hoofdstuk begrippen worden gekoppeld. De familie vormt de rode draad door alle lessen heen.

Wij denken dat, door de begrippen in het thema Verzorgingsstaat te bespreken aan de hand van de

familie Weltevree, het thema dichterbij de leerling kan komen te staan en het concreter wordt. De familie Weltevree is een gezin waar de leerling ook onderdeel vanuit zou kunnen maken. In ieder hoofdstuk gebeurt er iets met een of meerdere familieleden. Door zo'n voorval te gebruiken om de begrippen uit te leggen hopen wij de stof concreter en levendiger te maken. De familie komt in ieder hoofdstuk terug en vormt op die manier een verhaal.

Tegenwoordig zitten veel leerlingen op Twitter en Facebook, in deze lessenserie hebben wij hier ook gebruik van gemaakt. Op Facebook <https://www.facebook.com/profile.php?id=100003371592624> wordt de familie uitgebreid geïntroduceerd en hebben wij links geplaatst naar interessante filmpjes en artikelen die te maken hebben met de lessenserie. De voorbeeld Facebookpagina kan als voorbeeld dienen hoe dit medium ingezet kan worden om deze lessenserie beter aan te laten sluiten bij de belevingswereld van leerlingen. Facebook en Twitter kan dienen als een extra middel om leerlingen te stimuleren en te interesseren voor het thema verzorgingsstaat.

Tevens hebben wij een website gemaakt waarop wij actuele onderwerpen rondom de verzorgingsstaat plaatsen www.familie-weltevree.nl. Op deze website is er ook een pagina waar ideeën, aanbevelingen en reacties op deze lessenserie en over het thema geplaatst kunnen worden.

Deze lessenserie bestaat uit een programma voor 4-7 weken. Aan het begin van deze lessenserie is het belangrijk dat de familieleden geïntroduceerd worden. Wij hebben dit gedaan aan de hand van hoofdstuk 1 over de redenen die er zijn om te werken. In ieder volgend hoofdstuk staan één of twee familieleden centraal.

Wij hebben ervoor gekozen om per hoofdstuk overeenkomend met Thema's Maatschappijleer tekstboek, aan te geven wat er gebeurt. Wij hebben ook de paragrafen van de hoofdstukken aangehouden. Na iedere gebeurtenis keren we terug naar de status quo. Een voorbeeld hiervan is dat vader aan het begin van hoofdstuk ... zijn baan kwijt raakt, maar nog voor het einde van het behandelen van dat hoofdstuk hij weer een baan heeft gevonden. Dit stelt de docent in staat om een paragraaf over te slaan of een andere volgorde aan te houden zonder dat het verhaal van de familie Weltevree niet meer te volgen is.

Per hoofdstuk worden eerst de begrippen gegeven die centraal staan in dat hoofdstuk. Vervolgens wordt er kort aangegeven wat er in het vorige hoofdstuk gebeurt is. Aan het begin van ieder hoofdstuk kan dit gebruikt worden om terug te kijken op het vorige hoofdstuk. Wat gebeurde er met de familie in het vorige hoofdstuk en wat weet de leerling nog. Ook is aangegeven waar het in komende hoofdstuk over gaat.

Per paragraaf van een hoofdstuk wordt de lesinhoud in detail beschreven. Er wordt beschreven om welke

familieleden het hoofdstuk draait en wat er dat hoofdstuk met hen gebeurt. Er wordt ook uitgelegd hoe dit gekoppeld kan worden aan de stof uit Thema's Maatschappijleer.

Via www.familie-weltevree.nl beschikt de docent over het laatste nieuws rondom de principes van de desbetreffende paragraaf. Dit kan gebruikt worden om de actualiteit in de les te betrekken. In hoofdstuk vier wordt er een voorbeeld gegeven hoe een krantenartikel goed kan aansluiten bij een gebeurtenis van een familielid.

Bij ieder hoofdstuk worden vervolgens ook een aantal passende werkvormen aangereikt. Deze werkvormen sluiten aan bij de gebeurtenissen van de familieleden in dat hoofdstuk. Bij iedere werkvorm is een indicatie gegeven van de tijd die zo'n werkvorm kost. De docent kan op die manier een keuze maken welke vorm er eventueel in zijn of haar les past. Een docent kan op deze manier ook ervoor kiezen om meerdere lessen aan een hoofdstuk te besteden en alle werkvormen toe te passen. De werkvormen zijn er niet om de docenten te beperken, maar juist om extra mogelijkheden te bieden. Ten slotte wordt er bij ieder hoofdstuk aangegeven wat de lesdoelen en eindtermen zijn.

In principe kan ieder hoofdstuk als een apart deel gezien worden. De docent kan voor zichzelf bedenken welke hoofdstukken en delen hij of zij wil gebruiken.

Wij hopen dat met deze lessenserie over de Verzorgingsstaat de docent de leerlingen concrete

De Familie Weltevree

Maak kennis met de Familie Weltevree, Opa, Oma, Vader, Moeder, Dochters en Zoon

Opa Weltevree

Naam: Mart Weltevree

Leeftijd:

Opleiding: Basisonderwijs

Opa Mart Weltevree is geboren in plaats X en heeft hier zijn hele leven gewoond. Hij heeft de basisschool afgemaakt en is op 12 jarige leeftijd voor een bakker gaan werken. Dit werk heeft opa Mart gedaan tot hij 20 was. Samen met wat vrienden is hij hierna gaan werken in de fabriek van STORK. Dit werk heeft hij gedaan tot opa 62 was. Opa Mart was ook lid van de vakbond en is hier nog steeds als vrijwilliger actief voor.

Met zijn vrienden ging opa in zijn vrije tijd naar de wekelijkse dansavonden, waar hij Rita leerde kennen. In 1960 vroeg hij Rita ten huwelijk en een paar maanden later trouwden ze. Samen met Rita kreeg opa Mart twee zonen en twee dochters. Bert is hun tweede zoon. In 2007 hebben Mart en Rita een nieuwbouw woning gekocht naast hun zoon Bert en schoondochter Marga. In zijn vrije tijd gaat opa Mart graag vissen en voor de buurtbewoners repareert hij fietsen en knap hij oude fietsen op. Opa Mart is gezond, maar heeft wel vroeger een ongeluk gehad in de fabriek waardoor hij nu met een stok loopt.

Oma Weltevree

Naam: Rita Weltevree

Leeftijd:

Opleiding: Basisonderwijs, naaiopleiding

Rita is geboren in plaats X en samen met haar ouders op achtjarige leeftijd naar plaats X verhuist. Na het basisonderwijs heeft Oma Rita samen met haar vriendinnetjes een plaatselijke naaiopleiding gedaan. Eens in de twee weken mocht oma Rita samen met haar vriendinnen naar de dansavonden. Op achttienjarige leeftijd heeft zij Mart ontmoet op één van de wekelijkse dansavonden in X. Toen oma Rita negentien jaar was is ze getrouwd met Opa Mart die toen 21 jaar was.

Ze heeft een tijdje in een kledingwinkel gewerkt, waar zij hoofdzakelijk de verkoop deed en herstelwerk. Na haar huwelijk is ze daarmee gestopt, wel bleef Oma Rita vanuit huis herstelwerk doen voor andere mensen en naaide ze kleertjes voor haar kinderen. Oma Rita wou er voor haar kinderen zijn en bleef thuismoeder. Toen alle kinderen de deur uit waren is zij een tijdje oppasmoeder geweest voor buurtkinderen. Met dit bijbaantje is ze gestopt toen Opa Mart met vervroegd pensioen ging.

Vader Weltevree

Naam: Bert Weltevree

Leeftijd: 45 jaar

Opleiding: MBO detailhandel, hbo cursus bedrijfsleiding

Bert is geboren in plaats X en heeft de opleiding detailhandel gevolgd op het mbo in plaats X. Na zijn opleiding kon hij aan de slag bij de supermarkt X, waar hij zich op heeft gewerkt tot afdelingsmanager. Op zijn 35ste besloot Bert nog een hbo cursus te doen voor bedrijfsleiding om zo hogerop te komen. Na deze cursus ging Bert aan de slag in de detailhandel. Hij begon als afdelingshoofd bij detailhandel X en promoveerde al snel naar filiaalleider. Vijf jaar geleden besloot Bert te solliciteren op een vacature voor bedrijfsleider bij bedrijf X en daar werkt Bert nu naar tevredenheid.

Op weg naar zijn werk heeft hij Marga ontmoet bij het postkantoor en zij zijn nu al 22 jaar gelukkig getrouwd. Ze wonen nu samen met hun drie kinderen in een twee-onder-een-kap woning in een nieuwbouwwijk. Zijn ouders, Mart en Rita, wonen er naast. Zij hebben dit huis samen 4 jaar geleden gekocht. Bert heeft nog een broer en twee zussen. De broer en oudste zus wonen aan de andere kant van het land. Zijn jongste zus Katja woont wel in dezelfde plaats, zij is kunstenares van beroep en heeft een atelier aan de rand van plaats X.

Moeder Weltevree

Naam: Marga Weltevree

Leeftijd: 42 jaar

Opleiding: MBO administratie

Marga is geboren in plaats X en heeft een opleiding gevolgd tot administratief medewerker op het mbo te X. Omdat zij moeilijk een baan kon vinden na haar studie ging Marga werken bij het plaatselijke postkantoor totdat ze een baan had gevonden. Bij het postkantoor ontmoet ze Bert. Niet lang daarna kreeg Marga een baan aangeboden als administratief medewerkster bij Tandartsenpraktijk 'Holtinck'.

Na hun huwelijk besloot Marga thuis te blijven om voor de kinderen te zorgen zolang zij nog niet naar school gaan. Toen haar jongste zoon naar de basisschool ging besloot Marga weer te gaan werken. Ze begon parttime als administratief-medewerker in Ziekenhuis X. Marga is met de jaren meer uren gaan werken en wil wanneer haar zoon naar de middelbare school gaat beginnen met fulltime werken.

Zoon Weltevree

Naam: Daan Weltevree

Leeftijd: 9 jaar

Opleiding: Groep zes van de basisschool

Daan zit net als zijn zus Loes op basisschool X. Hij baalt hier wel een beetje van want hij heeft soms ruzie met zijn zus over de 'stomme' hobby die zij heeft. Hij wordt gek van de paarden waar Loes over praat. Liever gaat hij met zijn vriendjes na school voetballen op het veldje

Oudste dochter Weltevree

Naam: Ina Weltevree

Leeftijd: 17 jaar

Opleiding: VWO 5

Ina woont al haar hele leven in plaats X. Ze zit in de vijfde klas van Scholengemeenschap X in X. Samen met haar vriendinnen fietst ze iedere doordeweekse dag heen en terug naar school. Ina heeft het profiel Economie en Maatschappij gekozen en wil graag bedrijfskunde gaan studeren als zij klaar is. Ze wil graag op kamers als ze gaat studeren en daarom werkt ze nu samen met haar vriendinnen een paar avonden en op zaterdag als caissière bij supermarkt X. Met het geld wat zij verdient betaald Ina de kosten die ze maakt bij het uitgaan en natuurlijk ook haar belkosten. Ze spaart een deel van haar loon op, voor wanneer ze gaat studeren.

Ina heeft sinds twee maanden een vriendje, Farukh. Farukh is een vluchteling uit Afghanistan en zit sinds kort bij haar op school. Op zondag gaat Ina hockeyen bij Hockeyclub X, waar zij haar meeste vriendinnen ook van kent.

Jongste dochter Weltevree

Naam: Loes Weltevree

Leeftijd: 12 jaar

Opleiding: Groep 8 van de basisschool

Loes woont ook al heel haar leven in plaats X en zit op basisschool X. Op school doet zij goed haar best en ze hoopt volgend jaar naar Havo/Vwo te gaan. Na school gaat ze vaak naar de manege om de paarden te verzorgen en paard te rijden. Van Opa Mart en Oma Rita heeft zij paardrijles gekregen voor haar 12e verjaardag. Het liefst zou ze net als Ina ook gaan werken want ze wil graag haar eigen paard kopen. Helaas mag dat nog niet want daar is zij nog te jong voor.

Op school is ze heel actief en heeft ze samen met een vriendin een schoolkrant opgezet. Samen met wat andere kinderen uit groep acht schrijft ze iedere maand stukjes over wat er op school gebeurt. Later wil ze graag journaliste worden.

achter het huis. Dat vindt hij veel stoerder. Later wil Daan graag piloot worden en als hobby maakt hij modelvliegtuigen. Daan heeft ADHD en kan daarom af en toe heel druk zijn. Gelukkig heeft hij sinds kort medicijnen en is hij veel rustiger in de klas. Daan kan zijn energie buiten goed kwijt als hij gaat voetballen, maar kneust of breekt daardoor ook vaak iets. Zijn moeder zegt weleens dat ze een abonnement op de dokter hebben, zo vaak moet hij daar heen. Daan vindt het wel stoer dat hij soms met gips rondloopt op school, dan krijgt hij alle aandacht.

1 Waarom werken we?

Familieleden geven aan waarom zij werken

Begrippen

Verzorgingsstaat
Piramide van Maslov
Arbeidsethos
Zelfontplooiing

Maatschappelijke positie
Waardering
Sociale stratificatie
Sociale ongelijkheid
Sociale mobiliteit

TB: 186 - 189

WB: 152 - 155

De situatie

Dit hoofdstuk wordt besteed aan de vraag 'Waarom werken we?' Aan de hand van de familie Weltevree worden de werkrelaties van de familie uitgelegd.

De lesinhoud

Inleiding

Er wonen in Nederland heel veel mensen, we zitten zeker al op 17 miljoen inwoners. De familie Weltevree is één van hen. De familie Weltevree is een familie zoals wij er velen kennen. Een vader, moeder, 3 kinderen en natuurlijk Opa en Oma. De familie Weltevree heeft nogal wat meegemaakt in de verzorgingsstaat. In dit hoofdstuk zal verteld worden wie de familie Weltevree is en wat ze allemaal meemaken in de verzorgingsstaat.

Ook de familie Weltevree heeft verschillende redenen om te werken. Opa Mart groeide op in moeilijke tijden en hij moest als zoon werken om de familie te helpen. Studeren kon helaas niet. Daarom begon hij al te werken op zijn 12de bij de bakker op de hoek. Op zijn 20ste stopte hij bij de bakker en ging vervolgens werken bij organisatie X en kreeg daar een vast contract. Het werken bij organisatie X beviel hem en zo bleef hij er jaren werken. Maar na 50 jaar was het wel genoeg en zo ging Opa Mart met vervroegd pensioen (vut) op zijn

62ste. Maar als je al zo lang bezig bent met werken, dan is niks doen heel moeilijk. Opa Mart is alweer 72 jaar en de afgelopen 10 jaar heeft hij niet stil gezeten. Opa Mart vond techniek altijd al leuk en begon aan kapotte fietsen te knutselen, hij begon het steeds leuker te vinden en is als hobby fietsenreparateur geworden. Zo verdiende hij nog een extra zakcentje op zijn oude dag!

Naast het werken bij de bakker ging Opa Mart in het weekend wel eens naar een dansavondje. En daar ontmoete hij Oma Rita. Een leuke meid met mooie ogen. Oma Rita was een doodnormaal meisje, ze leerde samen met de andere meisjes kleren te naaien en als het nodig was verkocht ze wat kleren om met verdiende geld iets leuks voor haarzelf te naaien. Ze heeft twee jaar gewerkt in een kledingwinkel totdat ze ging trouwen. Opa ging dus werken bij organisatie X en oma zorgde voor de kinderen, zoals alle gezinnen dat toen deden. Oma bleef kleren naaien en zo naaide ze kleren voor de hele familie. Toen de kinderen groot werden en het huis uitgingen, besloot Oma Rita oppasmoeder

te worden, ze had haar kinderen toch ook goed opgevoed. Oma Rita bleef oppasmoeder totdat Opa Mart met vervroegd pensioen ging. Nu geniet ze samen met Opa van hun vrije tijd.

Bert groeide op in betere tijden. Hij ging naar school, naar wat we nu het mbo noemen. Bert kreeg zijn diploma en ging meteen in het winkelwezen werken. Op zijn 18de werkte hij bij de kruidenier op de hoek om te oefenen. Beetje bij beetje werkte Bert zich naar boven. Hij was eerst een medewerker bij een groothandel, werd een afdelingsmanager bij een supermarkt. Dat was niet genoeg voor Bert dus ging Bert op zijn 35ste nog een extra cursus doen om zo hoger op te komen. En dat lukte ook, Bert ging werken bij detailhandel X (Xenos/v&d) als afdelingshoofd en promoveerde al snel naar filiaalleider. Momenteel is Bert werkzaam als bedrijfsleider bij bedrijf X.

Tijdens zijn weg omhoog werd Bert gesteund door zijn vrouw Marga. Marga werkte bij het postkantoor en daar hebben ze elkaar ontmoet. Bert en Marga trouwden en kregen drie kinderen Ina, Loes en Daan. Omdat iemand op de kinderen moest letten besloot Marga te stoppen met werken totdat de kinderen wat ouder waren. Toen Daan 5 jaar werd en naar school ging besloot Marga als herintreedster weer te gaan werken. Ze kreeg een parttime baan bij Ziekenhuis X te X. De eerste 8 jaar werkte ze daar parttime zodat ze nog steeds thuis was wanneer de kinderen thuis kwamen. Daarna ging ze meer uren werken.

Ook Ina werkt al. Ina heeft een weekendbaantje als caissière bij supermarkt X. Al haar vriendinnetjes werken daar en ze vind het heel gezellig. Met haar loon betaald Ina de kosten die ze maakt bij het uitgaan en natuurlijk haar belkosten. Maar Ina spaart ook een deel van haar loon op, ze wil namelijk bedrijfskunde studeren in een andere stad. Omdat ze dan op kamers gaat wil ze wel genoeg geld hebben om leuke meubels te kopen voor haar kamer.

Loes en Daan zijn nog te jong om te werken. Loes wil later journaliste worden en schrijft stukjes voor de

schoolkrant. Daan vindt alleen voetballen leuk en wil later piloot worden.

Paragraaf 1.1

Zo zie je dat de leden van de familie Weltevree bijna allemaal werken en daar ook verschillende redenen voor hebben. Aan de klas kan gevraagd worden 'Wat is werk?' Of 'Wanneer noemen we iets werk?' Gezamenlijk kan een definitie gevormd worden welke kan voldoen aan de definitie uit het boek. De leraar kan aangeven dat men niet plezier hoeft te hebben om bepaald werk te gaan doen. Er is ook een maatschappelijke behoefte naar bepaald arbeid. Aan de klas kan gevraagd worden wat er gebeurt als er niemand vuilnisman wil worden? Of als niemand het leuk vind om in de regen de post te bezorgen? Zo zijn er verschillende behoeftes te noemen.

Maslov's piramide

Vervolgens wordt de behoeftepiramide van Maslov besproken. Dit kan aan de hand van de familie Weltevree. Toen Opa Mart ging werken op zijn 12de had hij namelijk niet dezelfde redenen als Ina die is gaan werken bij de supermarkt. Opa moest werken om ervoor te zorgen dat zijn ouders, broertjes en zusjes genoeg te eten hadden. Ina hoefde eigenlijk niet te werken, maar al haar vriendinnen gingen werken en het extra geld was wel handig.

Arbeidsethos

Aan de klas kan gevraagd worden of een bepaalde arbeidsethos kunnen opnoemen?

Paragraaf 1.2

Aan de klas kan gevraagd worden of een fietsenmaker of een hartchirurg meer status heeft? Mensen waarderen beroepen verschillend en geven beroepen zo een verschillende maatschappelijke positie.

Actualiteit *Kijk voor eventuele actuele onderwerpen die te maken hebben met de casus of het hoofdstuk op www.familie-weltevree.nl*

Werkvormen en Lesmateriaal

Inleiding

De familie Weltevree wordt doormiddel van een powerpoint presentatie aan de klas voorgesteld. Hierbij kunnen alleen de werkgegevens alsmede overige gegevens worden getoond. Door middel van afbeeldingen en het gebruiken van plaatselijke scholen, plaatsnamen en werkplekken kan de familie Weltevree op een herkenbare manier worden voorgesteld aan de klas. Vervolgens kan de leraar besluiten een filmpje te tonen en verder gaan met het uitleggen van de overige stof. (10 min)

Filmpje over werkstress , zie <http://www.youtube.com/watch?v=d5mYTbZUmJs> . Hiermee kan de les worden geopend, en kan in de les de vraag worden beantwoord 'Waarom werken we?' Vooral omdat het blijkbaar ook stress kan veroorzaken. Reclame van MacDonaldis, zie <http://www.youtube.com/watch?v=PovaCtOcfHg> waarbij je ziet hoe kinderen beroepen een bepaalde status geven. Dit filmpje kan gebruikt worden om de aandacht van de leerlingen weer bij de les te krijgen. (5 min)

Paragraaf 1.1

De leerlingen krijgen een A4 waarin de arbeidsgegevens van de familie Weltevree zijn genoteerd. De opdracht is om bij elke stap aan de hand van de behoeftepiramide van Maslov aan te geven waarom de desbetreffende persoon werkt en welke behoefte hij of zij bevredigt. De antwoorden staan niet vast en wellicht worden er ook behoeftes bevredigt welke niet in de piramide staan. Dit kan zowel individueel als in groepsvorm. Daarna kunnen de antwoorden klassikaal besproken worden. Zie bijlage de cv van de Familie Weltevree. (10 min)

Paragraaf 1.2

De leerlingen krijgen een lijstje met 10 beroepen. Zij maken elk een top 3 van beroepen waarvan zij denken dat die de hoogste en de laagste maatschappelijke status hebben. Vervolgens worden deze klassikaal besproken. Wanneer een beroep op plaats '3' staat krijgt deze 1 punt, op plaats '2' 2 punten en op plaats '1' 3 punten. De punten worden vervolgens geteld en zo ontstaat er een klassikale ordening van beroepen naar positie. Leerlingen kunnen tevens motiveren waarom een beroep op een bepaalde plaats staat als onderdeel van een onderwijsleergesprek.

(10 min)

CV Familie Weltevree

Opa Mart:

- 12 tot 20 jaar werken bij de bakker.
- 20 tot 62 jaar werken bij Stork
- 62 tot nu als hobby fietsen repareren en opknappen
- 35 jaar tot nu lid bij de vakbond als vrijwilliger.

Oma Rita:

- 18 tot 19 jaar werken bij kledingwinkel.
- 19 tot 45 jaar huisvrouw en soms wat verstelwerk (naaien) voor andere mensen.
- 45 tot 60 jaar huisvrouw en oppasmoeder.

Vader Bert:

- 18 tot 35 jaar werkzaam bij supermarkt X.
- Opgeklommen van medewerker tot afdelingsmanager.
- 35 tot 40 jaar werkzaam in de detailhandel. Begon als afdelingshoofd en promoveerde snel naar filiaalleider.
- 40 tot nu werkzaam als bedrijfsleider bij bedrijf X.

Moeder Marga:

- 17 tot 18 werkzaam bij de postkantoor.
- 18 tot 25 administratief medewerkster bij Tandartsenpraktijk 'Holtinck
- 25 tot 37 huisvrouw.
- 37 tot nu administratiemedewerker in Ziekenhuis X

Dochter Ina:

- 16 jaar tot nu cassiere bij supermarkt X.

Dochter Loes:

- 12 jaar schrijft artikelen voor de schoolkrant.

Zoon daan:

- Geen werk.

Lesdoelen en Eindtermen

Lesdoelen:

Na paragraaf 1.1 begrijpen de leerlingen dat er verschillende redenen zijn om te gaan werken.

Na paragraaf 1.1 kunnen de leerlingen factoren opnoemen welke de waardering van arbeid, de arbeidsethos, beïnvloeden.

Na paragraaf 1.2 kunnen de leerlingen uitleggen wat de behoefte piramide van Maslov inhoud en kunnen de leerlingen deze behoeften herkennen in praktijksituaties.

Na paragraaf 1.2 kunnen de leerlingen opnoemen wat sociale stratificatie, sociale ongelijkheid en sociale mobiliteit inhoudt. Daarnaast kunnen de leerlingen uitleggen wat het verband is tussen deze termen.

Eindtermen:

Deze paragraaf sluit aan bij eindterm E5 over betekenis en waardering van werk. Punt 20 stelt dat de leerling kan uitleggen wat de betekenis is van werk voor mens en samenleving. Daarnaast sluit deze paragraaf ook aan bij punt 46 en punt 47 waarin de leerling geacht wordt uit te leggen wat de betekenis is van werk voor mens en samenleving en in (concrete) voorbeelden verschillen in het denken over arbeid en arbeidsethos kan herkennen

2 De Sociale Partners

Op de baricade tegen bezuinigingsmaatregelen in de zorg

Begrippen

Sociale partners
 Vakcentrales
 Centraal Akkoord
 Harmoniemodel
 Poldermodel

Sociaal-Economische Raad (SER)
 Ondernemingsraad (OR)
 Collectieve arbeidsovereenkomst (CAO)
 Conflictmodel
 Externe factoren

TB: 190 - 195
 WB: 156 - 160

De situatie

In het **vorige hoofdstuk** is de familie Weltevree voorgesteld en is duidelijk gemaakt aan de hand van de piramide van Maslow waarom ieder gezinslid werkt of wil werken.

In **dit hoofdstuk** worden de sociale partners besproken.

Moeder Marga werkt in het ziekenhuis en is daar lid van de Ondernemingsraad. De directie van het ziekenhuis wil een afdeling samenvoegen, waardoor Marga aan de lijve de rollen en functies van de sociale partners ervaart.

De lesinhoud

Inleiding

Allereerst kan aan de voorgaande les worden gerefereerd. Weten de leerlingen nog wat er besproken is. Waarom willen mensen werken? En om welke redenen zijn de gezinsleden van de familie Weltevree gaan werken? Na deze toetsing van de kennis van de leerlingen, kan er een brug worden geslagen naar het volgende onderwerp, de werkgevers en werknemers. Vraag de leerlingen die bijverdienen, of ze voor iemand werken. Zo iemand is een werkgever. De meeste mensen gaan immers werken voor een werkgever. Deze mensen noemen we op hun beurt werknemers. Vervolgens kan een actualiteit over werknemers en werkgevers conflicten besproken worden om leerlingen te introduceren met de relatie tussen werknemers en werkgevers. Uit de actualiteit moet het verschil tussen werkgevers en werknemers duidelijk worden.

Paragraaf 2.1

Leg aan de hand van het lesboek de afhankelijkheidsrelatie van werkgevers en werknemers uit. Omdat beide partijen afhankelijk van elkaar zijn worden ze ook wel sociale partners genoemd.

Na deze korte uitleg, wordt de familie Weltevree weer geïntroduceerd in de les. Er wordt kort herhaalt wat de motieven van de familie zijn om te werken. Weet de klas nog waarom moeder Marga weer aan het werk is gegaan bij het ziekenhuis? Moeder Marga is gaan werken toen de kinderen ouder waren. Ze werkt in het regionale ziekenhuis bij de administratie. Vervolgens wordt verteld dat Marga onlangs het een en ander meegemaakt op haar werk.

Marga's schoonouders, Opa en Oma Weltevree hebben haar altijd veel verteld over hoe zij hebben gestreden voor een betere positie van de werknemers. Marga is dan ook meteen lid geworden van de vakbond toen ze met haar werk in het ziekenhuis begon. Een half jaar geleden is ze gekozen als lid van de ondernemersraad

van het ziekenhuis. Probeer als docent met vragen te achterhalen wat de leerlingen al weten over een ondernemingsraad. Marga's kinderen weten het niet precies, en vragen naar aanleiding van hun eigen lessen Maatschappijleer nog eens na bij moeder wat de een OR precies is. Marga vertelt dat een OR een wettelijk vastgelegd (bij bedrijven die groter meer dan 50 werknemers hebben, zoals in het regionale ziekenhuis het geval is) orgaan is dat medezeggenschap heeft over sommige beslissingen van het bedrijf. Bij personeelszaken heeft de OR (van Marga) instemmingsbevoegdheid, bij bedrijfs-economische beslissingen heeft een OR slechts een adviesbevoegdheid. De directie van het ziekenhuis heeft gisteren aangekondigd dat het de kraamafdeling wil opheffen (Bij de werkvormen is deze brief uitgewerkt en is er een opdracht aangekoppeld). Marga is gisteravond druk bezig geweest met het opstellen van een advies van de ondernemingsraad aan de directie.

Dat de directie van het ziekenhuis een afdeling wil opheffen komt voor Marga niet geheel onverwacht, aldus Marga. Marga vreesde al voor bezuinigingsmaatregelen. Een aantal weken geleden was er een conflict tussen werkgevers- en werknemersorganisaties in de gezondheidszorg. De ziekenhuizen hebben de komende jaren minder geld (onder andere door bezuinigingen van de overheid) te besteden en wilden daarom de looneisen van de vakbonden (werknemers) niet inwilligen. Na heel lang onderhandelen kwamen de werkgeversorganisaties en werknemersorganisaties er niet uit. Marga is toen met haar collega's met de trein naar Den Haag gegaan om te protesteren op het Malieplein. Ze wilde haar vakbond bijstaan tijdens de onderhandelingen en laten zien dat een hoger loon echt nodig is voor het ziekenhuispersoneel. Afreizen naar Den Haag had heel wat voeten in aarde, omdat de vakbond had beloofd dat de ziekenhuizen wel open moesten blijven voor patiënten.

Dit is een goed moment om aan de leerlingen te vragen of ze zelf weleens gestaakt hebben? Of hun ouders? En

waarvoor? Kort na de staking zijn de partijen tot een nieuwe cao voor ziekenhuispersoneel gekomen, waarbij de lonen iets omhoog zijn gegaan maar niet zoveel als de werknemersorganisaties oorspronkelijk eisten. Weten de leerlingen wat een cao is? Een collectieve arbeidsovereenkomst tussen werkgever en werknemer over arbeidsvoorwaarden (zoals lonen) en alle andere zaken waarover men afspraken wil maken.

De cao van ziekenhuispersoneel is ook door de minister algemeen verbindend verklaard (dit is een vereiste) en geldt dus nu voor alle ziekenhuizen. Marga was toen erg tevreden met de resultaten maar ook angstig voor de consequenties. Er moest immers nog steeds bezuinigd worden door de ziekenhuizen, de vraag was steeds waarop. Omdat de lonen verder stijgen moet de directie van het ziekenhuis van Marga op zoek naar andere bezuinigingsmaatregelen. Volgens de directie is de beste bezuinigingsmaatregel voor het ziekenhuis het samenvoegen van de kraamafdeling met een ander ziekenhuis. Dit betekent dat de collega's van Marga van de kraamafdeling weg moeten.

Paragraaf 2.2

Besprek met de leerlingen het harmonie-, conflict en poldermodel. De ontwikkeling van deze modellen in Nederland kom ook deels in hoofdstuk 3 terug. Leg hiermee een verband naar de volgende les (of behandel het eventueel in de volgende les). Voor het uitleggen van deze begrippen kan een internationale vergelijking verhelderend zijn voor de leerling. Dit zet de modellen in een duidelijk perspectief. Neem bijvoorbeeld Frankrijk of Italië als voorbeeld van landen met een conflictmodel. Gebruik een recente staking (vrachtwagens, KLM-Air France) als voorbeeld. Voor andere recente voorbeelden kunt u op de website kijken. Vergelijk de modellen vervolgens met de belevenissen van Moeder Marga. De manier waarop de onderhandelingen van de gezondheidszorg zijn gegaan, zijn die typisch voor ons Poldermodel, of niet?!

Actualiteit Kijk voor eventuele actuele onderwerpen die te maken hebben met de casus of het hoofdstuk op www.familie-weltevree.nl

Inleiding

Om ook aandacht te besteden aan de SER gebruik een kort filmpje van NTR School TV:

http://www.schooltv.nl/beeldbank/clip/t20100210_ser01 (5 min)

Paragraaf 2.2

Deel de klas in groepen van 4 leerlingen. Zij zijn de ondernemingsraad van Marga die zojuist een brief hebben ontvangen van de directie van het ziekenhuis. De leerlingen/ondernemingsraad zijn bereid mee te praten over het voorstel van de directie. Laat de leerlingen voor en tegen argumenten opstellen van het directievoorstel. Laat ze een standpunt van de OR formuleren en eventueel een alternatief voorstel voor bezuinigingen. Bespreek met de klas de verschillende ideeën van de ondernemingsraden. Aan het eind stemmen de leerlingen over het beste voorstel, dat van de directie of een van de alternatieve voorstellen van de OR's. (20 min)

De volgende brief uit die de directie van het ziekenhuis waar Moeder Marga werkt heeft geschreven aan de ondernemingsraad:

.....
Aan de ondernemingsraad

Betreft: Samenvoegen kraamafdeling

Geachte leden van de ondernemingsraad,

Zoals bij u bekend is moeten ziekenhuizen bezuinigen, naar aanleiding van het nieuwe overheidsbeleid.

Wij willen een bezuiniging realiseren door onze kraamafdeling samen te voegen met een ziekenhuis uit de regio. Hierdoor zal de kraamafdeling van ons ziekenhuis verdwijnen. Dit betekent het volgende voor de werknemers van deze afdeling:

- de meeste werknemers zullen een baan krijgen in het nabij gelegen ziekenhuis
- er zal 10 fte minder nodig zijn, hetgeen we proberen te realiseren via natuurlijk verloop
- we kunnen niet garanderen dat er geen gedwongen ontslagen zullen vallen, maar doen ons uiterste best dit te voorkomen.

Het samenvoegen van de kraamafdeling zal ervoor zorgen dat we niet de eerder genoemde 20 fte hoeven te bezuinigen, wegens schaalvoordelen.

Graag zullen wij in de eerstvolgende vergadering ons voorstel met u willen bespreken en hierover een besluit nemen.

In de hoop een positieve bijdrage te hebben geleverd aan dit voor ons allen zo belangrijke bezuinigingsprobleem, tekenen wij,

Namens de directie,
.... Ziekenhuis....
.....

Hoofdstuk 2

Laat de leerlingen opdracht 16 uit het werkboek van Thema's maken. Deze opdracht is vooral interessant om de staking van moeder Marga meer uit te diepen. Wat voor wettelijke middelen moeten zijn uitgetoetst voordat Marga mocht gaan staken. En de opdracht laat de leerlingen nadenken over welke beroepsgroepen niet zouden mogen staken. Hierbij is Marga, het ziekenhuispersoneel, een vaak genoemde beroepsgroep. Hoe denken de leerlingen hierover. (15 min)

Lesdoelen en Eindtermen

Lesdoelen:

Na dit hoofdstuk weten de leerlingen wat de ondernemingsraad is en welke rol deze speelt in het overleg tussen werkgevers en werknemers. Daarnaast kennen de leerlingen de rol van de werkgevers- en werknemersorganisatie in cao onderhandelingen. Hierbij kunnen de leerlingen beschrijven hoe de onderhandelingen vanaf de tweede wereldoorlog tot nu verlopen tussen werkgevers en werknemers. Ze kunnen het Nederlandse poldermodel onderscheiden van het conflict- en harmoniemodel.

Eindtermen:

Subdomein D1 punt 9. Waarbij van de examen kandidaat wordt geëist dat deze kan uitleggen onder invloed van welke factoren de verzorgingsstaat zich in Nederland heeft ontwikkeld na de Tweede Wereldoorlog en welke actoren (o.a. welke politieke partijen) erbij betrokken zijn (geweest).

3 Van nachtwakersstaat tot verzorgingsstaat

De geschiedenis van de familie Weltevree, van armoede naar middenstand

Begrippen

Liberalen

Sociaaldemocraten

Christendemocraten

Nachtwakersstaat

Sociale wetten

Vrijemarkteconomie

Gemengde markteconomie

Geleide loonpolitiek

Overlegorganen

Algemene Ouderdomswet

Sociaal zekerheidsstelsel

TB:

WB:

De situatie

In **vorig hoofdstuk** voerde moeder actie tegen de bezuinigingen in het ziekenhuis waar zij werkt.

Dit hoofdstuk draait om Opa en Oma. Paragraaf 3.1 en 3.2 wordt behandeld aan de hand van de geschiedenis van de familie van Oma. Het verhaal in dit hoofdstuk is deels gebaseerd op het boek 'Het pauperparadijs' van Suzanna Jansen. In dit boek wordt de geschiedenis van de sociale wetgeving en de gevolgen daarvan voor arme Nederlanders verhalend verteld. Het

verhaal van de familie van Oma legt per generatie uit hoe er over armoede en de rol van de staat werd gedacht. Het laat ook zien wat er in de twintigste eeuw verandert.

Paragraaf 3.3 draait om Opa. Hij geeft aan hoe het ontstaan van de verzorgingsstaat zijn leven beïnvloed heeft. Als de casus van paragraaf 3.2 is gebruikt kan er teruggekoppeld worden naar de situatie van vroeger en hoe die verandert is.

De lesinhoud

Paragraaf 3.1

Paragraaf 3.1 behandelt de drie verschillende politieke visies op de rol van de overheid in de maatschappij. Deze paragraaf kan gekoppeld worden aan alle volgende paragrafen. Het wordt aangeraden om tijdens het bespreken van alle onderdelen de tijdslijn van blz 198-199 erbij te houden om zo overzichtelijk mogelijk te houden voor de leerling.

Paragraaf 3.2

Het verhaal van dit hoofdstuk begint bij de introductie dat Oma verteld dat haar overgroot opa in 1856 naar het armengesticht in Drenthe werd gestuurd samen met zijn gezin. In die tijd was er zoveel armoede in de grote steden dat het net opgerichte Nederland ontwricht dreigde te raken. Het doel van dit gesticht was dat deze mensen nuttige arbeid gingen leveren en eigen verantwoordelijkheid zouden ontwikkelen om zichzelf te kunnen onderhouden en handhaven. Drenthe was nog grotendeels onontgonnen en de paupers konden hier landbouw bedrijven. Aan dit deel kan Adam Smith

zijn vrijemarkteconomie worden gekoppeld.

De overgroot opa van Oma krijgt een aantal kinderen die allemaal opgroeiden in het gesticht. De oma van Oma trouwt uiteindelijk met een pauper uit het gesticht. Zij verlaten het gesticht (1880), maar omdat zij geen geld hadden en niemand om op terug te vallen buiten de poorten van het gesticht, keren zij terug om in het gesticht te blijven wonen. Als weduwe verlaat de Oma van oma uiteindelijk het gesticht (1885) en vertrekt naar Amsterdam. Aan dit deel van het verhaal kan de nachtwakersstaat worden verbonden.

De staat had in die tijd alleen de functie om te zorgen voor de veiligheid van burgers. De overheid zorgde wel voor armenhuizen zoals het gesticht in Drenthe, maar hield zich verder niet bezig met de gezondheid of werkgelegenheid.

Het verhaal van de familie Weltevree gaat verder. De moeder van oma werkt in Amsterdam als dienstmeid, en in 1920 trouwt zij. Ondertussen is er al een hoop verandert in Nederland. Er was een inzicht gekomen dat de staat moest ingrijpen in de vrije markt. De christendemocraten willen de zwakkere betere bescherming geven en de socialisten streven naar betere leefomstandigheden en een sterkere rechtspositie en de liberalen hebben belang bij minder criminaliteit dat een gevolg is van de grote armoede. Toen de moeder van Oma en de vader van Oma een huis zochten waren de socialisten aan de macht en die probeerde de woningnood op te lossen. Goede en goedkope huurhuizen moesten worden gebouwd waarin arbeiders zich konden ontplooiën. Het idee dat armen arm waren door hun eigen gedrag begon ook te veranderen. Het gedrag had een maatschappelijke oorzaak en moest ook aangepakt worden door de maatschappelijke situatie te veranderen.

Allerlei sociale wetten kunnen gekoppeld worden aan het gezin waar opa uiteindelijk ook onderdeel van werd. Deze verhaallijn van de geschiedenis van de familie Weltevree kan zo beknopt of uitgebreid als de docent zelf wil. Het maakt paragraaf 3.2 levendiger en betekenisvoller.

Paragraaf 3.3

Opa werkte na de Tweede Wereldoorlog in een bakkerij en zijn loon werd toen bepaald door de regering en niet door zijn werkgever. Heel anders dan nu. De baas van de Albert Heijn bepaalt wat het loon van de vakkenvullers en kassameisjes is. Opa had genoeg werk want doordat de lonen laag waren had Nederland een goede concurrentiepositie. Omdat het goed ging in Nederland kwam in 1956 de eerste sociale voorziening. De vader van Opa kreeg een AOW-uitkering. Zijn vader was al die jaren kostwinner geweest en kreeg nu, na zijn 65e een blijvend inkomen van de staat. Toen Opa en Oma kinderen kregen, kregen zij een tegemoetkoming voor de kosten van de kinderen. Opa kwam uit een arm gezin en had geen geld om zijn kinderen te laten studeren. Maar toen er studiebeurzen kwamen voor kinderen uit arme gezinnen konden hun kinderen toch verder studeren.

Als paragraaf 3.2 behandeld is aan de hand van de casus van de geschiedenis van de familie Weltevree kan er vergeleken worden met een vorige generatie. Hoe was het toen, hoe is het nu bij Opa en Oma en waar zit de verandering in?

Aan de hand van foto's en filmpjes kan het verhaal visueel worden weergegeven voor de leerlingen. Een tijdslijn en stamboom kan zeer nuttig zijn om het nog duidelijker uit te leggen aan de leerlingen.

Actualiteit Kijk voor eventuele actuele onderwerpen die te maken hebben met de casus of het hoofdstuk op www.familie-weltevree.nl

Inleiding

Introductie van de case kan doormiddel van een kort verhaal over overgroot opa van Oma, aan de hand van foto's, stamboom en tijdslijn van de geschiedenis van de familie (zie figuur 3.1). Het verhaal is bij de lesinhoud beschreven. (10 min)

Paragraaf 2.2

De case die toegelicht is in paragraaf 3.2 kan als een rode draad door de les lopen. De volgende werkvormen kunnen hierbij toegepast worden.

Na het introduceren van het onderwerp van de les, sluit het fragment van het NOS Journaal van 25 mei 2008 aan op hoe de nachtwakersstaat voor arme Nederlanders werkte in de 19e eeuw. <http://nos.nl/video/2226-pechtold-opent-drents-archief.html>. In dit filmpje opent Alexander Pechtold het Drents archief van het gesticht Veenhuizen.

In dit filmpje wordt nog eens kort uitgelegd waar het gesticht voor diende. (3 min)

Thuisopdracht

Aan het filmpje gekoppeld kan deze opdracht gegeven worden: Het Drentse archief van Veenhuizen is online te bezoeken. Laat de leerlingen als opdracht thuis uitzoeken of zij familieleden kunnen vinden in dit archief. Als er leerlingen zijn die hier iets over hebben kunnen vinden laat hen dan hier iets over vertellen.

Hoofdstuk 3 (hele les)

Door middel van een rollenspel kan het verhaal van de familie Weltevree ook nagespeeld worden. Aan de hand van dit rollenspel kan de nachtwakersstaat uitgelegd worden.

Verdeel de volgende rollen:

- Overgroot Opa en Oma,
- Oma en Opa
- Moeder en Vader

Overgroot Opa en Oma, hiermee begint het verhaal zij leven in armoede.

Overgroot Opa en Oma krijgen in ieder geval een dochter (Oma van Oma Weltevree). De familie vertrekt naar het gesticht in Drenthe en gaat daar wonen in een kleine woning waar iedereen lange dagen moet werken. De dochter ontmoet daar haar man, de opa van Opa Weltevree.

Opa en Oma van Opa Weltevree vertrekken uit het gesticht, maar komen later weer terug. Vertel hierbij dat zij een jaar de tijd kregen om elders een bestaan op te bouwen en dat zij alleen binnen een jaar terug konden komen als het niet goed ging, anders konden zij niet meer in het gesticht wonen. Leg uit waarom het niet lukt voor de twee om een bestaan op te bouwen buiten het gesticht. De twee hebben geen sociaal vangnet de overheid helpt niet enz.

Opa en Oma krijgen een dochter (de moeder van Oma). Opa overlijdt en de Oma van Oma vertrekt met haar dochter naar Amsterdam. Hier ontmoet de moeder van Oma haar man (de vader van Oma). Zij zoeken een huis en dit lukt uiteindelijk om dat er sociale woningen worden gebouwd.

Leerlingen kunnen allerlei aspecten zelf invullen, waarbij zij wel rekening moeten houden met de tijd en de voorzieningen die er zijn. Laat de leerlingen bijvoorbeeld zelf bepalen welk beroep Overgroot Opa had en geef daarbij aan dat hij van dat beroep maar net rond kan komen. Overgroot Opa kan dus geen handelaar zijn die in een grachtenpand in Amsterdam woont, maar wel turfsteker in het oosten van het land of in een fabriek werken. Als leerlingen niets weten geef dan een aantal suggesties. Geef de personen ook namen die de leerlingen zelf bedenken en schrijf tijdens het rollenspel de stamboom op naarmate er meer familieleden bijkomen en doodgaan.

U kunt er ook voor kiezen om zelf het beroep te bedenken en de omstandigheden waarin het gezin leefde.

Leg bij elke stap in het rollenspel goed uit, waarom het gezin in die situatie zit en welke politieke veranderingen of ideeën hiermee te maken hebben of dit beïnvloedde.

Na het rollenspel bespreekt de docent met de leerlingen wat er qua theorie besproken is. Het is handig om nog even kort door te lopen wat er in het rollenspel gebeurde en hoe dit gekoppeld werd aan de theorie.

Paragraaf 2.3

Het tweede deel van het verhaal over de familie kan als case aangeboden worden aan de leerlingen. Het verhaal dat Opa na de Tweede Wereldoorlog aan het werk ging in de bakkerij en hier niet veel verdiende, maar er wel genoeg werk had, kan als uitgangspunt vormen om samen met de leerlingen te bespreken welke sociale voorzieningen zij kennen en wanneer Opa hier mee te maken kreeg. De leerlingen kunnen zelf nadenken in wat voor opzicht dit voor Opa een verandering was. (10 min)

Bespreek de case klassikaal. Vraag vervolgens aan de leerlingen of zij kunnen bedenken wat voor sociale voorzieningen er zijn. Schrijf deze op het bord en leg per sociale voorziening uit wat dit precies inhoudt vraag aan de leerlingen wat dit inhield voor Opa, wat veranderde voor hem. (15 min)

Als in de klas de geschiedenis van de familie Weltevree is behandeld en ook de veranderingen die Opa heeft meegemaakt, heeft de leerlingen voldoende informatie om een vergelijking te maken en conclusies te trekken over de verschillen tussen de nachtwakersstaat en de verzorgingsstaat.

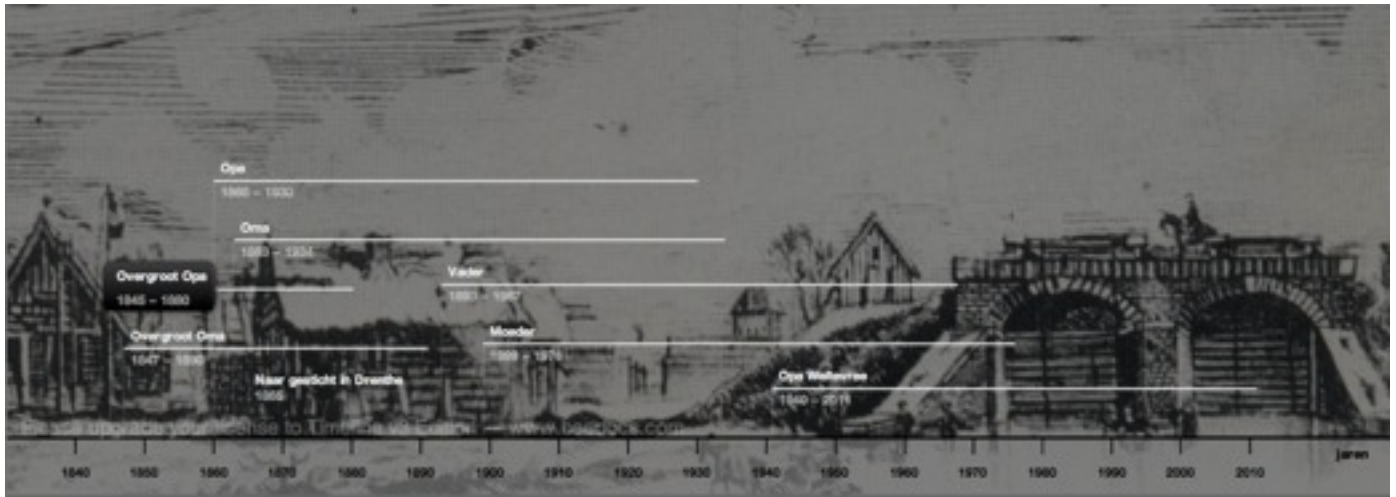
Vat nog kort voordat de leerlingen aan de slag gaan de hele case vanaf het gezin samen van de nachtwakersstaat tot aan de sociale voorzieningen die werden ingevoerd na de Tweede Wereldoorlog. Vraag de leerlingen of zij hier nog een deel van kunnen navertellen. Als dit besproken is wordt de klas in groepjes opgedeeld van vier leerlingen. Met behulp van het tekstboek moeten de leerlingen een vergelijking maken op basis van wat hen is opgevallen aan de verandering van de sociale situatie van het gezin. Laat de leerling eventueel hier een kort verslag van schrijven. Geef de leerlingen 10 minuten om met elkaar te overleggen en laat een leerlingen opschrijven wat hun is opgevallen.

Na deze tien minuten wordt per groepje klassikaal besproken wat zij hebben opgeschreven en koppel deze bevindingen aan de verschillende politieke ideeën en veranderingen. (20 min)

Thuisopdracht

Laat de leerlingen als alle stof behandeld is Opdracht 11 (blz 162) van het werkboek maken aan de hand van het verhaal van de familie Weltevree. Laat de leerlingen in de les dit in tweetallen doen en bespreek na 10 minuten wat zij op geschreven hebben of geef deze opdracht mee om thuis te doen en bespreek de antwoorden de volgende les. (15 min)

Belangrijk bij iedere opdracht is om duidelijk aan te geven waar de ideeën over de rol van de staat vandaan komen.

Figuur 3.1 Stamboom en tijdslijn

Lesdoelen en Eindtermen

Lesdoelen:

Na paragraaf 3.2 begrijpen de leerlingen waar de term nachtwakersstaat vandaan komt en kunnen zij uitleggen aan de hand van de geschiedenis van de familie Weltevree wat dit inhield.

Na paragraaf 3.3 weet de leerling hoe en waarom de verzorgingsstaat is ontstaan en wat dit voor gevolgen heeft gehad voor de maatschappij.

Na hoofdstuk 3 kan de leerlingen het verschil uitleggen tussen de nachtwakersstaat en de verzorgingsstaat en uitleggen hoe deze verandering heeft plaatsgevonden.

Eindtermen:

Subdomein A2 beschrijven wat de relatie is tussen het maatschappelijke vraagstuk/probleem en sociale ongelijkheid in de samenleving.

Subdomein D1 De leerling kan uitleggen onder invloed van welke factoren de verzorgingsstaat zich in Nederland heeft ontwikkeld na de Tweede Wereldoorlog en welke actoren erbij betrokken zijn.

4 Sociaaleconomische doelstellingen

Moelijkheden met bijbaantjes

Begrippen

Werkeloosheid
 Frictiwerkeloosheid
 Seizoenswerkeloosheid
 Conjunctuurwerkeloosheid
 Structurele werkeloosheid

Minimum(jeugd)loon
 Evenwichtige arbeidsmarkt
 Evenwichtige economische groei
 Evenwichtige betalingsbalans
 Rechtvaardige inkomensverdeling
 Zwart werk

TB: 202 -207
 WB: 165 - 169

De situatie

In het **vorige hoofdstuk** is de geschiedenis van de arbeid in Nederland aan de orde gekomen. In een vergelijking tussen de verschillende generaties van de familie Weltevree werd aangegeven wat er in de jaren allemaal veranderd is.

Dit hoofdstuk bevat een groot aantal abstracte, juridische en economische begrippen. De familie Weltevree is een

goed aanknooppunt om te illustreren wat al die abstracte doelstellingen voor een effect kunnen hebben voor een normale tiener met een bijbaantje. De jongste generatie kan hierbij als voorbeeld dienen om al de abstracte begrippen een praktische invulling te geven. Wat betekenen die begrippen in de praktijk? Ina krijgt met veel van de begrippen in het hoofdstuk te maken.

De lesinhoud

Inleiding

Ina Weltevree zit in de laatste klas van de Havo en wil later graag op kamers gaan wonen. Ze verdient daarom in de avonduren en op zaterdag wat bij. Ze werkt dan als caissière in een supermarkt, een leuke aanvulling op haar zakgeld. Met een deel van het geld gaat ze uit en wat ze over houdt gaat naar een spaarrekening.

Paragraaf 4.1

In 1951 heeft de overheid een vijftal sociaal-economische doelstellingen geformuleerd: een evenwichtige economische groei, betalingsbalans en arbeidsmarkt, een stabiel prijsniveau en een rechtvaardige inkomensverdeling. De doelstellingen

welke te maken hebben met evenwicht worden vooral uitgevoerd met subsidies en maatregelen voor bedrijven, maar de twee andere begrippen hebben direct te maken met de positie van een werknemer.

De arbeidswetten in Nederland stellen dat er voor jongeren een minimumloon is. Dit is een middel om een rechtvaardige inkomensverdeling te krijgen. Ina verdient niet meer dan het minimum jeugdloon voor een 17-jarige en werkt gemiddeld 16 uur per week. Ina zou graag wat meer verdienen, zoals het minimumloon voor een volwassene. Ze vindt het eigenlijk oneerlijk dat ze voor hetzelfde werk toch minder krijgt.

Een derde deel van dat loon wordt ingehouden als belasting. De directeur van de supermarkt verdient per maand bruto gemakkelijk 10x zo veel, maar betaalt hier

bijna de helft van aan de belastingen. Ina betaald ongeveer een derde aan belasting.

Nederland heeft een stelsel van subsidies en uitkeringen voor mensen die hun baan kwijtraken. Mocht Ina haar baantje kwijtraken dan heeft ze nog geen recht op een uitkering. Ze woont nog thuis bij haar ouders. Ze wil graag op kamers. Maar de huur van een kamer is op dit moment best wel hoog. Ze hoopt tegen die tijd in aanmerking te komen voor huurtoeslag.

Ina kan met haar bijbaantje nu al te maken hebben met de verschillende vormen van werkloosheid:

Ina werkt al een half jaar als cassière in de supermarkt. Daarvoor werkte ze als vakkenvuller in een ander bedrijf, maar dat bedrijf verhuisde naar een andere provincie. Ina heeft toen dat gebeurde een paar maanden geen bijbaantje gehad (frictiewerkloosheid), voordat ze bij de supermarkt terecht kon.

In de grote vakantie draait de supermarkt minder omzet, omdat veel van de trouwe klanten dan op vakantie zijn. De directie ontslaat in die maanden alle tijdelijke krachten, waaronder Ina. Na de vakantie worden de meeste mensen weer opnieuw aangenomen (seizoenswerkloosheid). Dit mag een werkgever niet al te vaak doen, maar de meeste cassières met de leeftijd van Ina (17) doen dit werk tijdelijk en gaan naar verloop van tijd op zoek naar een andere baan.

De supermarkt merkt dat de klanten de laatste maanden wat minder geld uitgeven. Dat kan liggen aan de economie als mensen wat minder te besteden hebben. De directeur bekijkt daarom of hij toe kan met wat minder kassapersoneel. Dit is een voorbeeld van conjunctuurwerkloosheid.

In de buurt van Grootveld komt er aan de snelweg misschien een nieuwe, heel grote supermarkt. Zo'n supermarkt is goedkoper, want ze hebben minder personeel in dienst. Klanten kunnen hun auto altijd kwijt op de grote parkeerplaats. Als de supermarkt in Grootveld hierdoor verdwijnt zal dit leiden tot structurele werkloosheid. Een deel van het personeel zal zijn of haar baan structureel kwijtraken.

Ina zou best nog wel een jaar bij de supermarkt willen blijven werken. Maar als de supermarkt sluit kost dat haar haar baantje. Toch wordt Ina dan niet officieel

werkloos: ze zit immers nog op school. Misschien stort Ina zich dan wel helemaal op haar studie, ook al zou ze het liefst bij willen blijven verdienen. Dit is een voorbeeld van verborgen werkloosheid. Maar misschien is het werk als kinderoppas ook wel een alternatief. Haar grootmoeder is jarenlang oppas geweest en heeft misschien nog wat contacten.

Paragraaf 4.2

Veel werk is de afgelopen 50 jaar uit Nederland verdwenen naar lagelonenlanden of vervangen door techniek. Zelfs de bijbaan van Ina staat onder invloed hiervan: door de komst van scanners kan één cassière in dezelfde tijd meer boodschappen afrekenen en hoeven de producten in de schappen niet allemaal van een losse sticker met de prijs te worden voorzien.

Ina is niet van plan om de rest van haar leven achter de kassa in de supermarkt te blijven zitten. Ze wil later bedrijfskunde gaan studeren en het lijkt haar wel wat om ooit eens een supermarkt of warenhuis te leiden. Een stuk bedrijfservaring heeft ze dan in ieder geval al. Voor dat ze dat ideaal kan bereiken moet ze in ieder geval wel het VWO en een vervolgopleiding afmaken. Ze zal dan de hoogste opleiding hebben gehaald in de hele familie.

Voor haar moeder en haar grootmoeder was het normaal dat ze stopten met werken toen er kinderen kwamen. Ina denkt nog helemaal niet aan kinderen. Ze heeft het idee dat ze eerst maar eens een goede carrière op gaat bouwen om misschien later parttime te gaan werken zoals haar moeder dat nu doet.

Maar misschien komt Ina later ook wel helemaal niet terecht in een warenhuis of supermarkt. Ze merkt dat haar moeder heel tevreden is over haar baan in het ziekenhuis. Met een opleiding bedrijfskunde zijn daar ook wel mogelijkheden. Ina heeft het idee om eerst een tijdje via een uitzendbureau verschillende dingen uit te proberen om op die manier te kijken of ze iets leuks tegen komt. Het lijkt Ina in ieder geval niet interessant om een heel leven lang maar één en dezelfde baan te hebben. Voor de zekerheid houdt Ina Engels, Frans en Duits in haar pakket. Want misschien brengt haar carrière haar nog eens naar het buitenland.

Een krantenbericht zoals hieronder uit de Trouw kan gebruikt worden om het verhaal van Ina nog relevanter te maken.

Werkloosheid eurozone op hoogste niveau

ANP/Redactie – 31/01/12, 12:26

De werkloosheid in de eurolanden is in de laatste 2 maanden van 2011 gestegen tot het hoogste niveau sinds de invoering van de euro. Dat bleek vandaag uit cijfers van het Europese statistiekbureau Eurostat.

In december had 10,4 procent van de beroepsbevolking in de eurolanden geen betaalde baan. Volgens een nieuwe schatting lag de werkloosheid daarmee even hoog als in november. Eerder werd voor die maand een werkloosheidspercentage van 10,3 procent gemeld.

De ontwikkeling in december voldeed aan de verwachtingen van economen. Eurostat telde ruim 750.000 werklozen meer dan in december 2010. In die maand stond de werkloosheid in de eurozone op 10 procent.

In de hele Europese Unie bedroeg de werkloosheid vorige maand 9,9 procent, net zoals in november. In december 2010 had 9,5 procent van de Europese beroepsbevolking geen betaalde baan.

Laagst in Nederland en Oostenrijk

In de hele Europese Unie bedroeg de werkloosheid vorige maand 9,9 procent, net zoals in november. In december 2010 had 9,5 procent van de Europese beroepsbevolking geen betaalde baan.

De werkloosheid was vorige maand het laagst in Oostenrijk (4,1 procent) en Nederland (4,9 procent). Spanje (22,9 procent) en Griekenland (19,2 procent) telden relatief de meeste werklozen binnen de EU.

De jeugdwerkloosheid in de eurozone bedroeg in december 21,3 procent, tegen 20,6 procent een jaar eerder. De jeugdwerkloosheid is met nog geen 9 procent het laagst in Duitsland, Oostenrijk en Nederland. Ook voor jongeren is de arbeidsmarkt in Spanje en Griekenland het slechtst. Bijna de helft van de personen onder 25 jaar in die twee landen is werkloos.

Inleiding

Dit filmpje toont: <http://youtu.be/g0E1eJirOLU>, een experiment om onder het minimumloon te werken. Het laat het belang van het minimumloon zien, maar ook dat maatregelen als subsidies gebruikt worden om mensen aantrekkelijk te maken voor de arbeidsmarkt. (5 min)

Paragraaf 4.1

De leraar kan het filmpje aanwenden als begin van een discussie over het begrip “rechtvaardige beloning”. Ina Weltevrete is het er duidelijk niet mee eens dat ze maar het minimumloon krijgt. Maar zonder het minimumloon zou het waarschijnlijk moeilijker voor haar worden om ergens iets bij te verdienen.

Er is online zeer veel informatie over werkloosheid, inkomstenverdeling en economische doelstellingen te vinden. Hier kan gebruik van worden gemaakt in opdrachten als:

- Bereken hoe veel Ina verdient per maand.
- Hoeveel belasting betaalt de directeur van Ine?
- Hoe verloopt de totale werkloosheid gemiddeld per jaar en waarom?

De meeste leerlingen hebben zelf waarschijnlijk hun eigen ervaringen met bijbaantjes, welke gebruikt kunnen worden om de verschillende begrippen in dit hoofdstuk tot leven te kunnen brengen. (15 min)

Paragraaf 4.2

De arbeidsmarkt verandert. De verschillende ontwikkelingen in dit hoofdstuk kunnen worden geïllustreerd door de wensen en verwachtingen van dochter Ina naast die van haar moeder en grootmoeder te leggen.

Wat denken de leerlingen zelf? Wat zijn hun verwachtingen? Wat gaat de arbeidsmarkt de komende 40 jaar doen? Voorspellen is moeilijk, zeker waar het de toekomst betreft.

Voorspellingen over de arbeidsmarkt kunnen worden gedaan aan de hand van een aantal stellingen over wat men gaat doen als men 40 is, zoals:

- .. Dan werk ik ... per week
- .. Dan werk ik ... per week thuis achter de computer
- .. Dan ben ik bezig met mijn .. e baan
- .. Na mijn VWO heb ik .. opleidingen gevolgd. (10 min)

Thuisopdracht

Opzoeken van de bedragen van de verschillende vormen van het minimumloon. Hoeveel verdient Ina Weltevrete met 16 uur werken in de avonduren per week en gemiddeld 4 uur werk op de zaterdag? Hoeveel belasting betaald ze over haar loon? En hoeveel belasting betaald haar chef, die bruto 10x zo veel bruto verdient?

Terugkoppeling van de gegevens van de vragenlijst van de leerlingen.

Lesdoelen en Eindtermen

Lesdoelen:

Na paragraaf 4.1: De leerling kan benoemen welke doelstellingen het economisch beleid van de Nederlandse staat heeft, waarom deze doelstellingen bestaan en op welke manier het hun eigen werkend leven gaat beïnvloeden.

De leerling kent de verschillende vormen van werkloosheid en kan deze benoemen.

Na paragraaf 4.2: De leerling heeft kennis van de verschillende ontwikkelingen op de arbeidsmarkt van de laatste jaren en kan deze benoemen.

Eindtermen:

Subdomein D2 De leerling kan voorbeelden van sociale rechten en plichten die inwoners van Nederland hebben herleiden tot wetten en artikelen in de Grondwet, de waarden noemen die ten grondslag liggen aan de verzorgingsstaat, kenmerken van de Nederlandse verzorgingsstaat beschrijven.

Subdomein D3 De leerling kan hoofdlijnen aangeven van politieke discussie over de praktijk van de verzorgingsstaat, de relatie tussen de verzorgingsstaat en sociale ongelijkheid uitleggen.

5 De sociale zekerheid geregeld

Het sociale vangnet voor de familie Weltevree

Begrippen

Scandinavisch/ Angelsaksish/
Corporatistische model
Poldermodel
Flexibele arbeidsmarkt
Sociale zekerheid

Collectieve sector
Voks- en werknemersverzekeringen
Sollicitatieplicht
Sociale voorzieningen en verzekeringen
wetten: wwv, ww, wulbz, wia

TB: 208 -213
WB: 170 - 175

De situatie

In het **vorige hoofdstuk** werd aan de hand van dochter Ina uitgelegd wat werkloosheid inhoudt en welke soorten werkloosheid er bestaan. Ook is ingegaan op doelstellingen van de overheid.

In **dit hoofdstuk** zullen allereerst de verschillende modellen van een verzorgingsstaat worden uitgelegd. Daarna zal ingegaan worden op de sociale zekerheid in Nederland aan de hand van vader Bert die

De lesinhoud

Paragraaf 5.1

Allereerst worden de verschillen tussen verzorgingsstaatsmodellen besproken. Dit gebeurt aan de hand van de vergaderingen van Opa Mart bij de vakbond. De vakbond vindt namelijk dat er iets veranderd moet worden in de Nederlandse verzorgingsstaat. Om zichzelf een handje te helpen gaan ze bekijken hoe het zit in andere (Europese) landen. Op deze manier kunnen ze bekijken of ze misschien iets kunnen overnemen van de andere modellen.

Paragraaf 5.2

Opa Mart ziet dat er in Nederland problemen zijn omdat de kosten van het model hoger zijn dan de inkomsten. De laatste tijd ziet hij kenmerken van het Angelsaksische model verschijnen en hij vindt dit een goede zaak. Omdat dit model zorgt voor meer stimulatie en motivatie om te gaan werken. Maar aan de andere kant ziet hij ook voordelen in het Scandinavische model. Mensen werken volgens Opa Mart veel sneller wanneer ze tevreden zijn over de collectieve sector, dus dat hun kinderen naar goede scholen gaan en dat het veilig is op straat. Opa is dus nog druk bezig te bedenken wat een handige manier is om de Nederlandse verzorgingsstaat te veranderen.

Paragraaf 5.3

De docent geeft aan dat er een economische crisis is en dat winkels minder verkopen dan normaal. Ook bij bedrijf X in plaats X kopen mensen minder producten en verdienen ze minder geld. Uiteindelijk wordt besloten dat er mensen ontslagen moeten worden. Helaas is Bert Weltevree één van deze personen. Gelukkig voor Bert betekent dat niet dat hij nu op straat komt te staan, in de Nederlandse

verzorgingsstaat wordt er wel even voor Bert gezorgd. Hierna worden vervolgens de stappen in de verzorgingsstaat besproken. Bert krijgt eerst een werkloosheidsuitkering. Vervolgens heeft hij ten tijde van de uitkering nog geen nieuwe baan gevonden en beland in de bijstandsuitkering. Hij wordt verplicht om te solliciteren en dan vind Bert helemaal niet erg. Hij wil namelijk graag weer werken. Aan het einde van de paragraaf vind Bert weer een baan die bij hem past en op het zelfde niveau is als zijn vorige baan.

Actualiteit Kijk voor eventuele actuele onderwerpen die te maken hebben met de casus of het hoofdstuk op www.familie-weltevree.nl

Werkvormen en Lesmateriaal

Inleiding

Maak gebruik van het nieuwsbericht over de economische toestand bij het bedrijf waar Bert werkt. Een actueel voorbeeld gebruiken kan natuurlijk ook. Dit nieuwsbericht kan gebruikt worden om het lesgedeelte mee te beginnen. Zie ook www.familie-weltevree.nl. (5 min)

Paragraaf 5.1

Klassikaal gesprek waarin de klas met elkaar in gesprek gaat over de verschillende modellen van de verzorgingsstaat. Hierbij voeren de leerlingen het gesprek en de leraar houdt vooral het proces in de gaten en vult aan waar nodig. Leerlingen leren zo te luisteren naar anderen, leren hun eigen mening te beargumenteren en tenslotte passen de leerlingen hun kennis toe en delen deze met elkaar. (hele les)

Een ieder werkt uit wat de verschillen zijn tussen de in de lesstof genoemde modellen van de verzorgingsstaat. Opdracht is dat de leerlingen de verschillen tussen de modellen uitwerken en daarbij aangeven welke zij het beste model vinden en waarom. Aangeraden wordt om de leerlingen hiervoor de tijd te geven en hen aan te sporen gebruik te maken van verschillende bronnen en de actualiteit. Hierbij bestaat er geen goed of slecht antwoord maar worden de leerlingen beoordeeld op hun argumentatie. (hele les)

Paragraaf 5.3

De leerlingen krijgen een case, oftewel vader Bert wordt ontslagen en van daaruit mogen zij in groepjes de case uitwerken. De groepjes gebruiken hierbij het boek en de daar genoemde voorzieningen. Daarnaast is het bedoeling dat ze ook aangeven wat de gevolgen zijn voor de rest van het gezin. Elk groepje presenteert hun uitgewerkte case aan de klas. De leraar sluit af met de uitgewerkte case van hierboven, vader Bert heeft aan het einde van de paragraaf gewoon weer een baan op niveau gevonden. (30 min)

Hoofdstuk 5

De leraar kan aan de klas vragen hoe de verzorgingsstaat voor Bert gaat zorgen? Uit de klas kunnen verschillende opmerkingen naar voren komen, de kans is groot dat iemand roept dat Bert een uitkering krijgt. De docent besluit zelf wanneer hij er verder op in gaat. Vervolgens legt de docent uit dat Bert jaren gewerkt heeft en recht heeft op een werkloosheidsuitkering. Aan de klas kan gevraagd worden wie deze uitkering dan zou betalen? De leerlingen kunnen hier dan verschillende antwoorden geven, waarschijnlijk zal iemand roepen dat de staat betaald of de werkgever. Daar kan de leraar op ingaan en aangeven dat de werknemersverzekeringen door zowel de werknemers als werkgevers betaald wordt en dat dit geregeld wordt door het UWV. Alle werkende mensen in Nederland betalen namelijk verplicht premies voor de sociale verzekeringen. Deze sociale verzekeringen zorgen voor zekerheid voor werknemers voor slechtere tijden. Aangegeven kan worden dat de sociale verzekeringen verdeeld zijn in twee soorten, de werknemersverzekering, waar onder de werkloosheidsuitkering van Bert onder valt en waar verder ook de Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen & Wet uitbreiding loondoorbetalingsplicht bij ziekte. De leraar kan deze verzekeringen kort uitleggen en eventueel illustreren met een voorbeeld zoals: stel je voor dat Marga Weltevrete een burn-out krijgt van haar werk op het ziekenhuis en van de dokter een tijdje niet mag werken. Zij heeft er dan recht op om doorbetaald te worden, ook al werkt ze tijdelijk niet meer.

Naast de werknemersverzekering betalen werknemers ook premie voor de volksverzekeringen. Volksverzekeringen zijn er voor iedereen, dat dient duidelijk gemaakt te worden. Hieronder vallen de AOW, ANW en AKW. De leraar kan ook hier kort de volksverzekeringen benoemen en eventueel verder illustreren met een voorbeeld.

Vervolgens kan de leraar vragen aan de leerlingen of ze weten hoeveel een uitkering is? En wat de leerlingen er van vinden dat Bert een uitkering krijgt? Is het zo goed geregeld of niet? Wil hij nog wel weer aan het werk als hij zo 'gratis' geld krijgt?

De docent vertelt de klas dat Bert een uitkering heeft gekregen. En druk is gaan solliciteren, gelukkig wordt hij geholpen met het solliciteren. Bert is het namelijk wel zat om thuis te zitten. Hij krijgt voldoening uit het werken en mist de waardering. Na vijf sollicitatiegesprekken heeft Bert een baan in de bedrijfsleiding van bedrijf x.

(30 min)

Lesdoelen en Eindtermen

Lesdoelen:

Na paragraaf 5.1 kan de leerling verschillende modellen van een verzorgingsstaat opnoemen en deze met elkaar vergelijken.

Na paragraaf 5.3 kan de leerling uitleggen wat sociale verzekeringen zijn en hoe deze in te delen zijn in werknemersverzekeringen en volksverzekeringen.

Na paragraaf 5.3 kan de leerling enkele volksverzekeringen en enkele werknemersverzekeringen opnoemen en aangeven wat zij inhouden.

Eindtermen:

Dit hoofdstuk sluit aan bij eindterm D3 over de verzorgingsstaat. De paragraaf kan beschouwd worden als inleidende basiskennis over de verzorgingsstaat.

6 De verzorgingsstaat staat onder druk

Van fabrieksarbeider tot een hobby tijdens het pensioen

Begrippen

Welvaartsstaat
Arbeidsduurverkorting
Vervroegd uittreden
Gesubsidieerde arbeid
Passende arbeid

WAO, WIA, wet Poortwachter
Verhaalplicht
Wulb
Arbowet

TB: 214 - 217

WB: 176 - 178

De situatie

In het **vorige hoofdstuk** verloor vader Weltevree zijn baan en ging hij op zoek naar een nieuwe functie.

In **dit hoofdstuk** bekijken we hoe de verzorgingsstaat onder druk staat. Als voorbeeld wordt opa Mart gebruikt.

De lesinhoud

Paragraaf 6.1

In de jaren 70 kwam het sociale stelsel voor het eerst onder druk te staan. Een voorbeeld hiervoor is de ontwikkeling van het metaalbedrijf waar opa Weltevree het grootste deel van zijn leven heeft gewerkt. Zo'n 30 jaar geleden begon de opkomst van het verre Oosten als belangrijke concurrent, eerst met Japan, later Korea, India, Maleisië en China. Aangezien de werknemers in die landen vaak veel minder verdienden kon er goedkoper worden geproduceerd, dus verdween een deel van de productie die kant op.

De docent kan dit illustreren door de ogen van Opa, want die heeft het hele proces meegemaakt en werkte zelf in een bedrijf dat hier last van had.

Opa herinnert zich nog goed de komst van de eerste kleuren-TV, gemaakt bij Philips in Eindhoven. Tegenwoordig komen bijna alle nieuwe TV's uit China of Korea. Dit proces is nog steeds gaande, met name in de industrie verdwijnen nog steeds veel banen richting het verre oosten. (voorbeelden: auto's, textiel, speelgoed).

De fabriek van Opa Weltevree wist zich aan te passen en kon de concurrentie aan door een deel van de

gaan maken waarvoor veel specialistische kennis nodig is, zoals afsluiters in de offshore industrie. De ervaring van Opa Weltevree bleef nodig en hij kon blijven, maar in die tijd verloren tienduizenden mensen in de industrie hun baan.

Paragraaf 6.2

De regering probeerde de beschikbare arbeid te verdelen door de beschikbare arbeid beter te verdelen, bijvoorbeeld wet op de vervroegde uittreding (VUT) en het invoeren van arbeidsduurverkorting.

Opa is een tijd lang minder gaan werken. In de fabriek werd “functioneel leeftijdsverlof” ingevoerd, een vorm van arbeidsduurverkorting waardoor de oudere werknemers een paar dagen per maand extra vrij kregen. Die regeling is in sommige bedrijfstakken nog steeds van kracht, zoals in het onderwijs.

Opa Weltevree is op zijn 62^e “met de VUT” gegaan en kon zo eerder dan zijn 65^e van zijn pensioen genieten. Dit is een voorbeeld van de calculerende burger: opa vond het na 42 jaar in de metaal wel genoeg en woog dit af tegen het verschil in inkomen in de drie jaar tot zijn pensioen.

De fabriek van Opa heeft tegelijkertijd subsidie gekregen van de overheid om nieuwe apparatuur aan te schaffen voor het snijden van grote stukken metaal met behulp van een laser. Met die techniek kon het bedrijf weer een tijd goed concurreren.

Een aantal collega’s van Opa hebben zich laten omscholen voor een functie in de informatica. Zij installeren tegenwoordig computers. Deze cursus werd voor een deel betaald door het bedrijf en voor een deel door de overheid.

Tegelijkertijd probeerde de overheid de vraag naar arbeidskrachten te verhogen. In het geval van opa door het plaatsen van een grote order bouwelementen voor

kades in de oliehaven van Rotterdam. Met het uitvoeren van die order kreeg het bedrijf voor meer dan een jaar aan werk binnen.

Veel van de maatregelen uit die jaren zijn nu niet meer van kracht omdat ze na verloop van tijd onbetaalbaar werden.

Paragraaf 6.3

De leraar kan de geschiedenis van Opa gebruiken om aan te geven wat deze begrippen betekenen voor het werk van opa en zijn knutselwerk wat hij nu doet.

Opa heeft ooit in de fabriek een ongeluk gehad, waardoor hij nu met een stok moet lopen. Hierdoor liet zijn werkgever hem liever niet meer met heel zware dingen werken. Maar gelukkig was er toen dat gebeurde nog wel plaats voor een toezichthouder. Opa had veel ervaring met zijn werk en kon met wat bijscholing zijn baan behouden.

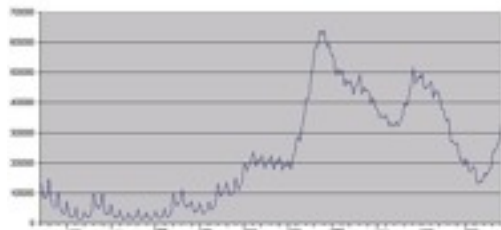
In die tijd verdwenen veel mensen zoals opa in de AOW en kregen ze een uitkering waar ze tot hun pensioen in bleven. De werkgever van Opa was zijn tijd vooruit, want tegenwoordig is de werkgever verplicht om in het geval van opa eerst te kijken of er ander werk mogelijk is.

Opa is niet het type om nu de hele dag achter de geraniums te zitten. Hij repareert wel eens fietsen van buurtbewoners en vraagt hier dan soms een vergoeding voor. Soms heeft Opa het idee dat hij eigenlijk fietsenmaker had willen worden en dat het helemaal niet zo gek zou zijn als hij halve dagen ging werken. Maar als hij dit geld opgeeft als inkomsten wordt dit gekort op zijn uitkering, dus vraagt Opa niet meer dan een vergoeding voor de gemaakte kosten en blijft het een hobby.

Actualiteit Kijk voor eventuele actuele onderwerpen die te maken hebben met de casus of het hoofdstuk op www.familie-weltevree.nl

Inleiding (... min)

De leraar presenteert een staatje met gegevens over sociale uitkeringen. Het meest dramatische voorbeeld is het verloop van de WW in Nederland:

Werkloosheid gebaseerd op het CBS - Johan Lont

De leraar vraagt de klas om commentaar op de grafiek en een antwoord op de vraag wat er in het jaar 1980 gebeurde.

Paragraaf 6.1

De docent wijst op de “knik” in de grafiek rond 1970 en 1980 en bespreekt in een klassengesprek de oorzaken van de stijgende werkloosheid.

De leerlingen krijgen de vraag om concreet aan te geven welke dingen er vroeger in Nederland werden gemaakt en nu ergens ver weg.

De case van Mart Weltevree wordt gebruikt om de geschiedenis te illustreren aan de hand van een aantal voorbeelden, want opa heeft de hele stijging van de werkloosheid meegemaakt met alle gevolgen in het bedrijf waar hij werkte. (5 min)

Paragraaf 6.2

De docent bespreekt de mogelijkheden om iets aan de werkloosheid te doen, aan de hand van suggesties van de leerlingen, wat zij zouden doen aan het probleem van de werkloosheid.

Veel van die suggesties sluiten waarschijnlijk aan bij de maatregelen waarmee opa te maken heeft gehad, zoals de VUT, scholing, investeringen etc. Ieder van die maatregelen heeft zijn nadelen.

De docent bespreekt van de belangrijkste maatregelen de nadelen in aan klassengesprek. (10 min)

Paragraaf 6.3

Eigen verantwoordelijkheid, marktwerking en strengere regels hebben ook zo hun nadelen.

Opa had het geluk dat het bedrijf waarbij hij werkte hem in dienst hield toen hij een ongeluk kreeg. Een van de maatregelen is de gestegen verantwoordelijkheid van bedrijven voor de gezondheid van een werknemer. Dit heeft voor- en nadelen.

De klas discussieert hierover aan de hand van de casus van opa. Zou een werknemer tegenwoordig nog een metaalarbeider die met een stok loopt in dienst nemen?

Een ander effect van strengere controle is uit te leggen aan de hand van de hobby van Opa: hij knutselt graag met fietsen. Hij zou er graag zijn beroep van willen maken maar dat levert met een uitkering niets op. Is dat een goede of een slechte zaak? (15 min)

Lesdoelen en Eindtermen

Lesdoelen:

Na paragraaf 6.1 kan de leerling uitleggen hoe de economie zich sinds 1970 heeft ontwikkeld en kan de leerling uitleggen welke gevolgen dit heeft voor het in stand houden van het sociale stelsel.

Na paragraaf 6.2 kan de leerling uitleggen op welke manier de overheid de gevolgen van de veranderingen in de economie heeft geprobeerd op te vangen en waarom dat nu niet meer lukt.

Na paragraaf 6.3 herkent de leerling de dilemma's welke samen gaan met strengere regelgeving en meer eigen verantwoordelijkheid.

Eindtermen:

subdomein D1 De leerling kan uitleggen onder invloed van welke factoren de verzorgingsstaat zich in Nederland heeft ontwikkeld na de Tweede Wereldoorlog en welke actoren erbij betrokken zijn.

Subdomein D3 De leerling kan de hoofdlijnen aangeven van politieke discussies over de praktijk van de verzorgingsstaat en de relatie uitleggen tussen de verzorgingsstaat en sociale ongelijkheid.

7 De toekomst van de verzorgingsstaat

Afsluitende en evaluerende les

Begrippen

Beheersbaar
Voedselbanken
Herkeuringen
Kenniseconomie
Bejaardenzorg
Pluriforme samenleving

Keerzijden
Gezondheid
Verzorgingstehuizen
Gezondheidszorg
Financiering
Solidariteit

TB: 218 - 221

WB: 179 - 181

De situatie

In het vorige hoofdstuk ging het om het arbeidsverleden van Opa Mart

In dit hoofdstuk wordt de toekomst van de verzorgingsstaat behandeld, o.a. de positieve en negatieve gevolgen, de nieuwe ontwikkelingen en diverse visies op de toekomst. Gekozen is voor de werkvorm 'debat' en hierdoor is er (wanneer u voor deze werkvorm

zou kiezen) de keuze gemaakt om deze laatste paragraaf over twee lessen te verspreiden. De eerste les bestaat uit een kleine samenvatting van de tot dusver behandelde stof. Dit is namelijk nodig om over de 'toekomst' te kunnen spreken. Tevens wordt er in de eerste les het debat uitgelegd. De tweede les kan op die manier gebruikt worden om het debat te voeren.

De lesinhoud

Inleiding

Om te praten en debatteren over de toekomst van de verzorgingsstaat is het van belang dat wij de geschiedenis, het verleden ervan kennen.

Dit hele hoofdstuk ging over 'de verzorgingsstaat' en alles wat er bij komt kijken. Het hoofdstuk is zo opgebouwd dat het inleidend begint en verdiepend zal eindigen. Het begint in paragraaf 1 met de vraag en uitleg waarom mensen eigenlijk werken. Hier wordt ook onze familie Weltevree voorgesteld en leren we hen werkverleden. Hierna worden de sociale partners en vakbonden geïntroduceerd en welke middelen zij hebben, zoals overleg en staking. Tevens wordt in deze

paragraaf het harmonie- en conflictmodel uitgelegd. De derde paragraaf gaat over de ontwikkelingen die onze verzorgingsstaat heeft doorgaan en het hoofdstuk werkt in de laatste paragrafen toe naar de sociaaleconomische doelstellingen van ons land en de sociale zekerheid die daarmee gepaard gaan. De laatste twee paragrafen richten zich op de druk en de toekomst van de verzorgingsstaat. In al deze hoofdstukken is de familie Weltevree de rode draad geweest. Mama voerde actie, papa verloor zijn baan en opa heeft de hele geschiedenis even uitgelegd en de invloed die de verzorgingsstaat op hem en zijn gezin heeft gehad. Nu alles behandeld is, zouden leerlingen een mening moeten kunnen vormen over een aantal stellingen die in de facultatieve les aan

bod komen, waar gebruik wordt gemaakt van de werkvorm 'debat'.

Opa heeft het vaak over het verleden "Vroeger...". Vader en Moeder hebben dit liedje al vaak gehoord, maar zij staan nu volop in de samenleving en zij hebben momenteel werk. De veranderingen waar zij vooral mee te maken hebben, is de verhoging van de pensioengerechtigde leeftijd de vraag is echter nu dus 'hoe gaat echter de toekomst voor de kinderen eruit zien?' Dit vragen ook de kleinkinderen zich af. De kleinkinderen willen met Opa de discussie aan kunnen gaan over de toekomst van de verzorgingsstaat. Deze les gaat over de inhoud zoals beschreven in Thema's en er is mogelijkheid tot een tweede les (facultatief), waarin een discussie het hoofdstuk 'Verzorgingsstaat' afsluit. Door middel van deze werkvorm wordt al het geleerde nogmaals gebruikt en kan de docent tevens 'toetsen' of de leerlingen klaar zijn voor de toets.

Om dit hoofdstuk te introduceren en tevens kort samen te vatten, bestaat er een filmpje op youtube <http://www.youtube.com/watch?v=vpqh2waLFXs>. Hierin komen vele begrippen uit de paragraaf voor zoals vergrijzing, ontgroening en pluriforme samenleving vergrijzing, ontgroening en pluriforme samenleving.

Paragraaf 7.1

De paragraaf begint met positieve en negatieve gevolgen van maatregelen die de overheid heeft

genomen voor het beheersbaar houden van de overheid. Dit heeft de familie Weltevree ook aan den lijven ondervonden. In het eerste stuk van de paragraaf wordt de basis gelegd, hierna gaat het over nieuwe ontwikkelingen, wat een interessant onderwerp is voor een eventuele discussie. Hierin wordt duidelijk waarom de verzorgingsstaat zal (en moet) veranderen.

Paragraaf 7.2

Hierna gaat het over nieuwe ontwikkelingen, wat de basis legt voor een eventuele discussie. Hierin wordt duidelijk waarom de verzorgingsstaat zal (en moet) veranderen. De invloed van de EU en de marktwerking op de zorg worden uitgelegd.

In dit stuk komt veel terug van wat er op het filmpje is verteld en uitgelegd.

Paragraaf 7.3

De laatste paragraaf bespreekt diverse visies op de toekomst en daarnaast staan vragen die leerlingen zichzelf eens kunnen stellen, waardoor ze aan het denken worden gezet (eveneens nuttig ter voorbereiding van de facultatieve tweede les over deze paragraaf.

De bronnen zijn altijd nuttig om te lezen, maar helemaal wanneer er gekozen wordt voor de tweede les, het klassengesprek (discussie).

Actualiteit Kijk voor eventuele actuele onderwerpen die te maken hebben met de casus of het hoofdstuk op www.familie-weltevree.nl

Werkvormen en Lesmateriaal

Hoofdstuk 7 Discussie (hele les)

In de vorige les is het onderwerp al geïntroduceerd, zodat leerlingen zich hebben kunnen voorbereiden en kunnen inlezen. De voorkennis van de eerdere paragrafen is ook nodig. De docent snijdt nog even kort het onderwerp aan en presenteert de stelling. Tijdens de vorige les is namelijk alleen het onderwerp geïntroduceerd, nog niet de stelling.

Hierna volgt de discussie. De docent stuurt eventueel bij en vat samen waar dit nodig is. Als docent bewaak je ook de orde en de manier waarop wordt geïnterrumpeerd en vragen worden gesteld. De docent kan bij hoge consensus of een 'dood' moment ervoor kiezen om even de advocaat van de duivel te spelen, dan wel de stelling iets aan te passen.

Materialen:

Video-opnamen kunnen nuttig zijn bij evaluatie

Gespreksdiagrammen

Een leuk filmpje ter introductie staat op http://www.schooltv.nl/beeldbank/clip/20101104_verzorgingsstaat01

Mogelijke stellingen:

* Marktwerking in de zorg is een goede ontwikkeling

* De AOW moet worden afgeschaft

* Rijken moeten meer betalen voor de zwakkeren in de samenleving, zoals ouderen en zieken (de vragen op p.221 kunnen ook aanleiding zijn voor discussie en hiervoor gebruikt worden)

Een leuke variatie op de discussie om leerlingen de rol van een familielid te laten spelen. Een aantal leerlingen 'zijn' dus opa en moeten vanuit zijn standpunt redeneren en argumenteren. Dit kan natuurlijk met alle leden van de familie Weltevree en er kunnen ook meerdere gebruikt worden!

Andere opdrachten:

Laat de leerlingen de standpunten van diverse politieke partijen uitzoeken en houd in de klas een (mini)verkiezing.

Maak posters over de verzorgingsstaat waarin per poster het politieke standpunt van de bepaalde politieke partij naar voren komt.

Lesdoelen en Eindtermen

Lesdoelen:

Na dit hoofdstuk weten/begrijpen de leerlingen wat positieve en negatieve gevolgen van de verzorgingsstaat zouden kunnen zijn. Daarnaast kennen de eventuele nieuwe ontwikkelingen op het gebied van de verzorgingsstaat en diverse visies op de toekomst ervan. Na dit hoofdstuk kunnen de leerlingen zich voorbereiden op een debat en met goed gevolg debatteren in de klas over, in dit geval, het onderwerp verzorgingsstaat.

Eindtermen:

Subdomein A2: Benaderingswijzen: De kandidaat kan concrete maatschappelijke vraagstukken/problemen analyseren en daarbij beargumenteren waarom er sprake is van een probleem, aannemelijk maken wat de relaties is tussen het vraagstuk/probleem en de verzorgingsstaat en beargumenteren of door het vraagstuk/probleem belangrijke waarden van de verzorgingsstaat in het geding zijn. Ook kan de kandidaat een eigen standpunt beargumenteren ten aanzien van aspecten van die maatschappelijke vraagstuk/probleem (eindtermen p.14).

Subdomein D3: De praktijk van de verzorgingsstaat: De kandidaat kan hoofdlijnen aangeven van politieke discussies over de praktijk van de verzorgingsstaat en de opvattingen van politieke partijen hierover (eindtermen p.17).

Bronnen

Linthorst, M., M. Meijer, T. Rijpkema, T. Schuurman, K. Schuyt, B. Schuyt. 2007. *Thema's Maatschappijleer*. Wormerveer: Uitgeverij Essener

McNergney, R.F., E.R. Ducharme, M.K. Ducharme. 1999. *Educating for Democracy: Case-Method Teaching and Learning*. New Jersey: Lawrence Erlbaum